

A boldog költő

Harsányi Lajos *Önarcképe* és válogatott versei

Közreadja: Bors Anikó

Ma már szinte irodalomtörténeti kuriózum a két világháború közötti katolikus triászról beszélni. Sík Sándorról még csak-csak esik szó, ha másként nem, mint Radnóti tanáráról és atyai barátjáról, abba viszont belegendolni is nehéz, hogy volt időszak, amikor többen tartották jelentős – ha nem a legjelentősebb – magyar költőnek Mécs Lászlót, mint József Attilát. De a legkevesebb figyelem a papköltők hármásából mégis Harsányi Lajosra esik, aki pedig önéletírásában – s kronológiailag biztos, hogy igaza van – a modern magyar katolikus irodalomban az első helyet vindikálta magának.

Többek között ez is kiderül a Győri Egyházmegyei Levéltár *Források, feldolgozások* sorozatában még 2015-ben kiadott, *A boldog költő* című kiadványból. A reprezentatív kötet alcíme: *Harsányi Lajos Önarcképe és válogatott versei*, az olvasó azonban többet kap a két említett szövegcsoporthoz, ugyanis az *Önarcképet* (melyből egyébként a Vigilia olvasói évtizedekkel korábban már kaphattak ízelítőt) és a versválogatást a szöveg közreadójának, Bors Anikónak alapos tanulmányai vezetik be, s függelékként olyan szövegeket is olvashatunk, melyek kiegészítik az önéletrajzban olvasottakat: XIII. Leó pápa hatyúdalának fordítását, mely Harsányi költői pályakezdésének fontos dokumentuma, egy 1913-as írást a modern költészetről, s életképeket az Esterházy család mindennapjaiból, akiknél a költő mint fiatal pap házitanítóként szolgált.

Ebből a fontos munkából is mindenekelőtt az *Önarcképet* kell kiemelni, melyet a költő valamikor az ötvenes évek elején kezdett írni, s halála előtt bő két évvel, 1957 tavaszán fejezett be. A versek ugyanis, annak ellenére, hogy Bors Anikó igen szép és bőséges válogatását adja Harsányi lírájának, melyek közül a *Leya levelei Ivánnak* még ma is újraolvasásra érdemesek, mégis kevésbé ragadhatják meg mai olvasó érdeklődését. Nem úgy az önéletírás, mely már műfajánál fogva is eleve kíváncsiságot ébreszt.

Harsányi Lajos önéletrajza a gyermekkor falusi világtól ível az 1956-os forradalom idejéig, amit a költő már súlyos betegen egy budapesti kórházban vészel át. Az olvasó az életúton követve a papköltők, korszakok és országrészeket haladhat át. Megismerkedhet a századvég és a két háború közötti dunántúli falusi és városi miliővel: Bana és a lótenyésztéséről híres Bábolna, ahol Harsányi felnőtt, társadalmának hierarchiájával, Rábapatonával és a község híres és különös gyógyítójával, Tudós Nagy Ferencsel. Bepillantást kap a győri bencés gimnázium századvégi életébe, majd a magyarországi kispapképzésbe, ahonnan a fiatal pap az Esterházy-család fertődi kastélyába kerül, a gyermekek nevelője lesz, s közelről szemlélheti és élvezheti a századelő magyar arisztokráciájának életét. De képet kaphat Harsányi társadalmi aktivitásáról, a Dunántúli Napló szerkesztőjeként vállalt politikai szerepéről, s a Tanácsköztársaság napjainak megpróbáltatásairól. Többször szóba kerül, esetenként egyházkritikai éllel, a költő szociális érzékenysége, mely miatt egy cikke okán a két háború között társadalmi izgatás vádjával el is ítélik. Mintegy szimbolikus a Corvin-koszorú története, melyet Harsányi 1943-ban költői munkásságának elismeréseként kapott, s melyet halála után vissza kellett volna adnia. A kommunista diktatúra éveinek nélkülözése azonban a győri kanonokot arra kényszerítette, hogy zálogba adja a kitüntetését. Ekkor derült ki, hogy a kitüntetés csupán aranyozott ezüst. Az önéletrajzot olvasva Harsányival együtt élhetjük át a második világháborús front átvonulását, a szovjet megszállást, s így elsők között értesülhetünk az Apor püspök elleni gyilkosságról, s tapasztalhatjuk meg a megszállást, s a kommunista diktatúra kiépülését. Egyfajta bátorságot is kiolvashatunk a szovjet típusú rendszert nyíltan bíráló sorokból, hiszen

Harsányi – bár önéletrajzát vélhetően nem a nyilvánosságnak szánta – tudhatta, ha írása egy házkutatás során a hatalom kezébe kerül, aligha úszhatja meg kevesebbel, mint papköltő-társa Mécs László, aki '53 és '56 között ült börtönben.

A legfontosabb mégis az, amit a magyar katolikus irodalomról ír Harsányi, már csak azért is, mert – miként több helyen is kiemeli – önéletrajzával a 20. századi modern magyar katolikus költészet vázlatát kívánja adni. Az *Önarckép* két irányból is rálátást ad a századelő irodalmi modernizációs folyamataira, bemutatja azt, ahogy (a második világháború után visszatekintve) Harsányi a magyar irodalmi modernség kibontakozását – s benne saját törekvéseit – látja, de érzékelteti azt a sokszor értetlen, időnként ellenséges közeget is, amit a korabeli katolikus egyház jelentett az újításokkal szemben. Fontos, ahogy Prohászka szerepét tisztázza a modern magyar katolikus költészet kialakulásában: a fehérvári püspök nem költői motivációt jelentett számára, hanem szellemi inspirációt, úgy ahogy Széchenyi eszmeisége inspirálhatta a reformkor költészetét. Rendkívül lényeges az, ahogy a két háború közötti katolikus irodalom irányzatos megszerveződésének nehézségeivel számot vet, s közben rálátást nyújt a fiatal, zömében már nem klerikus irodalmárok aktív szerepvállalására, s – többek között – a Vigilia 1935-ös indulására is.

A kötetet a Harsányi-életmű bibliográfiája, valamint név- és címmutató zárja. A magyarító jegyzetekkel ellátott önéletírással együtt a képekkel szépen illusztrált könyv a Harsányi-kutatásnak, de általában a 20. századi magyar katolikus irodalommal való tudományos foglalkozásnak megkerülhetetlen darabja. (Győr, Győri Egyházmegyei Levéltár, 2015)

Szénási Zoltán